

פרה שמעיה יצאו במהלך ניתוח*

- א. מקור הדין
- ב. אם נתהפכו ותיקנם כשהחזירן
- ג. אם יש לסמוך על מומחה
- ד. אם החזירים לאחר שנתקררו
- ה. סיכום

א. מקור הדין

כתב בשו"ע (יו"ד סי' מו סע' ב):

"יצאו הדקין לחוץ והוחזרו מאליהן - כשרה. ואם החזירן, אם נתהפכו אף על פי שלא ניקבו - טרפה, דאי אפשר שיחזרוהו כמות שהיה אחר שנתהפכו ואינה חיה."

מקור להלכה זו מהגמ' במס' חולין נו ע"ב במשנה שם:

"אלו כשרות בעוף וכו', יצאו בני מעיה: אמר רבי שמואל בר רב יצחק לא שנו אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן טרפה דכתיב הוא עשך ויכוונך מלמד שברא הקב"ה כווניות באדם שאם נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות וכו'."

ורש"י ז"ל פירש:

"היפך בהן - כשהכניסן לתוכו היפך עליונו לתחתיתו או עגולה זו למעלה מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה וזו למטה."

והתוס' כתב הטעם:

"בכלל נקובי דמתניתין הוא גטעמא משום דסופו לינקב ולירקב."

מכאן נראה שמעיים שיצאו ממעי הפרה אם החזירן ויש חשש שנתהפכו - טרפה. ובפרי תואר (סק"ד) ועוד אחרונים כתבו שכל שיצאו הדקין אף שלא נתהפכו בעי בדיקה אם לא ניקב או נתקלקל ונרקב אותו מקצת הדקין שיצאו לחוץ.

ובש"ך (סק"ח) ועוד אחרונים כתוב שאם החזירן וכל שידוע שלא נתהפכו כשרה, אבל אם אותו שהחזירן לא אסיק אדעתיה לדקדק בזה - חיישינן שנתהפכו.

וכתב שם בבית דוד (יסוד הבית ס"ק ג' אות ג'):

"לענין אם החזירן בידים. הלבוש (סע' ב') כתב... אם החזירן בידים חיישינן שמא הפכן וכו' וטרפה עכ"ל. וכתב ע"ז הדברי חמודות שם אות רעד: דנראה מדבריו, שכל שהחזירן בידים לעולם טרפה מחשש שמא הפכן... כך נראה דעת הלבוש. אבל לא נראה כן מדברי הפוסקים, אלא ודאי אפשר שיחזירן בידים ולא יתהפכו, וכל שידוע שהחזירן ולא הפך בהן כשרה. וזהו שפרש"י היפך

*תשובה זו נכתבה כהכנה לדיון שנערך בנושא זה בוועדת מהדרין, תשובה נוספת על אותה שאלה נכתבה ע"י הרב דוב לנדאו חבר הוועדה, והתפרסמה בנתיב החלב ג, עמ' 78.

בהן - כשהכניסן לתוכו היפך עליונו וכו'. וכן משמע מלשון הרמב"ם שכתב: ואם נתהפכו, ולא כתב אם הכניסן חוששין שנתהפכו. והטור כתב להדיא: אם החזירן ולא היפך בהן - כשרה. וכן הוא ברבינו ירוחם, וכן משמע בש"ע וכו'. ומסיק הדברי חמודות: דאם המחזיר יודע שלא היפך בהן - כשרה. אבל אם המחזיר לא אסיק אדעתיה לדקדק בזה, או שהלך לו לעלמא - חיישינן שנתהפכו ע"ש. והביאו הש"ך סק"ח בקצרה והסכימו להם הפרי חדש סק"ה והשפתי דעת שם והמחזיק ברכה אות יב וכט ועוד אחרונים.

וכן כתב בכף החיים (שם או' כד):

"משמע כל שידוע שלא נתהפכו כשרה. וכ"כ הטור, אבל אם החזירן ולא הפך בהם כשרה. וכ"כ בס' ל"ח דף קע"ב ומסיק דאם אותו שהחזירן לא אסיק אדעתיה לדקדק בזה וכה"ג חיישינן דנתהפכו אלא דהיכא דידוע שלא נתהפכו כשרה, (ש"ך סק"ח, כנה"ג הגב"י או' ו, פר"ח או' ה, לה"פ או' ח, בל"י או' ח, כריתי או' ח, שפ"ד או' ח, שה"מ סוף או' ו, מחב"ר או' כד ואו' כה, זר"א או' קס, חכ"א כלל י"ט או' י, ענ"ה ס, בי"צ ח"ב או' א, זב"צ או' יא).

ב. אם נתהפכו ותיקנם כשהחזירן

כתב שם בבית דוד:

"וכל זה בסתם יצאו בני מעיים, הוא דמהני חזרה בידיים וידוע שלא היפך בהו, אבל בידוע שנתהפכו מוכח מלשון הרמב"ם וש"ע דשוב לא מהני מה שיתקנם ויחזירן לפנים, כמו שכתב הפרי חדש סק"ו והמחזיק ברכה אות כ וכג ע"ש. ועי' פרי תואר סק"ד מש"כ בזה, ועי' דעת תורה סק"א שהאריך בזה והעלה כמה חילוקי דינים ע"ש.

ובכף החיים (שם או' כח) כתב:

"אם כשהחזיר הפך קצת ותיקנו באופן שנראה בעיניו שהחזירו לכמות שהיה טריפה (מחב"ר או' ל ענ"ה שם, זב"צ או' כא).

ג. אם יש לסמוך על מומחה

כתב בכה"ח (שם או' כז):

"אם חכם מומחה ובקי בחכמת הניתוח ומפורסם, נראה דיש לסמוך עליו היכא דלא דקדק המכניסן או דליתא קמן. (מחב"ר או' כה, ענ"ה שם ותו"ז שם או' י)

ד. אם החזירם לאחר שנתקרו

בשולחן גבוה סק"ט כתב דאם לא הוחזרו מיד בעודם חמים - יש להטריף. וכשהוחזרו לאחר שנתקרו עתידה למות.

ובבית דוד (יסוד הבית סי' מו ס"ק ג' אות ב') הביא:

"וכן בשו"ת בית שלמה (חלק ב' סי' צ"ג) כתב: דכל שיצאו לחוץ ידוע בחוש דאם ישתהו איזה זמן... יתאוה בהם מחלת הלהט... עד שינקבו, וקודם שינקבו גם כן יתהפכו לבשר המת..."

ה. סיכום

מכל מה שהבאתי לעיל נלע"ד אם במהלך ניתוח יצאו מעי הפרה החוצה והרופא החזירם, אם יש לחשוש שנתהפכו אפילו מקצתם - יש להטריף. ואם הרופא שמחזירם מקפיד להחזירם כדין, וידוע

שלא התהפכו אפילו מקצתם, ודקדק להחזירם כסדרם מיד כשהם עדיין חמים ולא התקררו וגם בדק שהוחזרו כסדרן, יש שפסקו שיהיה כשר. וצריך שהרופא יהיה נאמן בזה, ואולי יש להעמיד משגיח מומחה בדבר זה על גביו שישגיח שיציאת המעיים והחזרתם נעשו כדין והוחזרו לפני שנתקררו וללא שנהפכו אפילו מקצתם.

זה מה שנלע"ד להציע בפני מרנן ורבנן חברי ועדת מהדרין שיכריעו ויפסקו בדבר זה.

הנחיות מעשיות למקרי יציאת מעיים

הרב זאב וייטמן, רב תנובה

הנחיות שניתנו למשגיחי הרפתות המשגיחים על ניתוחי הפרות. ההנחיות נתנו בעקבות הדיון שנערך בוועדת מהדרין בנושא. סוגיה זו הובאה בפני הגרי"ש אלישיב זצ"ל שפסק שביציאת המעיים אין להטריף מכיון שלרופאים יש כיום חזקה של אומנים הבקיאים במלאכתם ואין צורך לחשוש שהמעיים יתהפכו ולא הוחזרו כסידורן.

1. אם במהלך ניתוח מצד ימין נשפכים המעיים החוצה מהפתח שנפתח ע"י הרופא בשיעור כזה שהם הגיעו עד לקרקע - יש להטריף את הפרה, מכיוון שקיים חשש סביר שהמעיים התפתלו והתהפכו בעת הנפילה או שהחזירום שלא כסדרן (החלק העליון למטה ולהיפך או שבהחזרה הן התפתלו על צירן) באופן שמטריף את הפרה (או בגלל שסתימת המעיים תביא למות הפרה או בגלל שסופן להינקב).

2. אם המעיים לא נשפכו החוצה, אך כתוצאה מתנועת המעיים הטבעית יוצא חלק קטן של המעי החוצה (עד 40 ס"מ לכל היותר) והרופא דוחף אותו מיד בחזרה למקומו בתנועת יד אחת - הפרה כשרה.

3. אם המעיים לא נשפכו בשיעור שהם הגיעו לקרקע, אך הם יצאו בשיעור גדול יותר מכדי אפשרות הרופא להחזירם בתנועת יד אחת יש להקפיד מאוד שהרופא יחזירם למקומם ולמצבם הקודם מבלי שהם יסתובבו על צירם ומבלי שהם יתהפכו באופן שבהחזרתם לחלל הבטן הם ישבו בסדר שונה מסדרם ומצבם המקורי.

4. בכל מקרה כזה (של סעיף 3) יש לעקוב אחר החלמת הפרה ואין להחזירה לחליבה לפני שתחזור לתת חלב בכמות הרגילה שלה.

5. יש לכתוב בדו"ח הניתוח בהערות בכל מקרה שהניתוח היה מצד ימין. וכן יש לציין אם המעיים יצאו במהלך הניתוח ואם כן באיזה שיעור וכיצד הם הוחזרו.